

Píseň: S144 – Kdekdo to zná (1.-2.+ 5. sloka) + modlitba;
Oddíl k výkladu: Jb 11

Milí,

minulý týden jsme zakončili Jobovu odpověď jeho příteli Bildadovi. V této části se Job opět vracel ke své touze zemřít, nebo rovnou nikdy nebýt. Zdůrazňoval také svou nevinu a že nerozumí této situaci – ne hlavně proto, že by byl nevinný, ale proto, že ho přece Bůh sám stvořil. Proč mu tedy nyní dává poznat takové utrpení a smutek?

V tom všem však Job „hlavu nepozvedal,“ zachoval si odstup od pýchy ba i hrdosti.

První řeč Sófara začíná

Čehož si třetí přítomný Jobův přítel zřejmě nevšiml. Ze všech Jobových řečí, i z poslední, kritizuje jen jedno vyjádření: Jobovu přesvědčenost o vlastní nevině.

Proto také začíná jeho odpověď Jobovi „výbuchem“ hněvu – je možné vůči takovým řečem zůstat potichu? Má žvanil být v právu jen proto, že hodně žvaní? Mohou lidé mlčet vůči tomu, co říká Job? Má se Job dokonce i dál vysmívat, aniž by ho někdo „usadil“ (tj. vrátil ho zpět na jeho „patřičné“ místo)?

Stejně jako u Bildada, i u Sófara jsme tedy slyšeli a uslyšíme ledacos, co je vlastně pravda. Správně kritizuje, že příliš mnoho sluchu je věnováno žvanilům jen proto, že toho říkají hodně. Ačkoli kritériem naslouchání by měla být hodnota obsahu, ne počet slov. Jak aktuální!

Ale základní a mnohé, co Sófara řekne, pravda není – ano, lidé mohou mlčet k tomu, co Job říká. Nakonec Job neřekl nic, co by nebyla pravda. Na rozdíl od Elífaze, Bildada a Sófara.¹ Ještě více se pak mylí v domněnku, že se Job někomu vysmíval.

¹ Ačkoli je zajímavé, že právě kniha Job vzbuzuje mnoho reakcí u takřka každého čtenáře – často i víc než např. příběh stvoření světa.

Vždyť Job si před chvilkou přál zemřít! Přál si nebýt! Jaký výsměch? Výsměch komu? Tak se ukazuje, že Bildad Joba ani pořádně neposlouchal. Jobova slova si „přeložil po svém,“ místo aby usiloval Jobovi porozumět. Jak aktuální a běžná zkušenost nejen hluboce trpících!

Sófar tuto svou neschopnost naslouchat byt' už slovům, natožpak zamýšleným sdělením, Jobovým dokládá hned ve v. 4. Takové vyjádření jsme od Joba *nikdy* neslyšeli! Byl to *Bildad*, kdo hovořil o ryzosti. O čistotě (myšlena náboženská) pak zatím nemluvil *nikdo*. Tak „mimo“ je Sófar, že vlastně víc reaguje na Bildada než na Jóba!²

Job naopak zdůrazňoval, že je sice *přesvědčen o své nevině*, ale přesto svou hlavu *nepozvedá*. Sófarova výtku kritizující nějakou Jobovu pýchu nebo aroganci je tak zcela mylná (srv. Jb 12, 1-3).

Tak už úvod první Sófarovy řeči poukazuje na jeho hluboký omyl.

Bůh

Poté se Sófar obrací rovnou k Hospodinu. Zatímco Elífaz se zaštiťoval nějakým viděním (snad Boha) a Bildad moudrostí „otců“ (snad od Boha), Sófar jde rovnou k jádru věci.

A má pravdu! Ano, Bůh chce zapomenout na lidské nepravosti (v. 6). Nikdo nedokáže vystihnout ani obsáhnout dokonalost Všemocného (a stejné předloží Jobovi dokonce Bůh sám – kapitoly 38-41)! Nelze silou ani mocí oponovat Hospodinu a bránit mu v jeho rozhodnutích (stejně říkal tak Job – Jb 9, 2-14).

Je tedy nápadné, že i Sófar i Bildad říkají pravdu, když hovoří přímo o Hospodinu – navíc bez odvolání na své vlastní „mystické“ (Elífazovo vidění) zkušenosti!

Bohužel Sófar se i v této části své první řeči mýlí – a v podstatných bodech. Hned v. 6 totiž počítá s tím, že je to Hospodin, kdo Joba trestá. A tedy že je současná situace pro

² Job naopak říká „*i kdybych se... umyl sněhem nebo louham...*“ (Jb 9, 15+20+30-31). Leda snad Jb 9, 21 – tam však Job hovoří o *bezúhonnosti* a v kontextu touhy zemřít. Tedy rozhodně ne hrdě, pyšně nebo „proti Bohu.“

Jobovo dobro (srv. Př 3, 11-12 a Žd 12, 5-6). Posluchač však dobře ví, že ani iniciátorem ani působitelem Jobova utrpení *není* Hospodin, nýbrž „satan.“ To je důležitost úvodu této divadelní hry, ne metafyzické spekulování o entitě „d'ábla!“ Ba dokonce posluchač ví, že Hospodin už dávno řekl, že *satan se mýlí* a nic na Jobovi neprokáže! A dokonce že Hospodin Joba *chrání* jasně vymezenými hranicemi satanovými.

Tím spíš se mýlí zbytek v. 6 – Bůh sám Joba užil jako příklad spravedlnosti, *bezúhonnosti* (tak o sobě hovoří také Job!), přímosti, bání se Boha a vystříhávání se zlého. Na jaké nepravosti by u něj chtěl zapomenout? Vždyť Job obětoval Bohu dokonce „pro jistotu“ za viny své i svých potomků, kterých by si nikdo z nich nebyl vědom (srv. Ž 19, 13).

Není tedy divu, že na takové „automatické předpoklady“ Sófarovy také Job vybuchne a dá mu „sežrat“ jeho rádoby-moudrost. Vždyť se úplně mýjí se situací, do níž tato slova říká.

Pokání a odpuštění

Sófar naopak opět má pravdu ve v. 13-20, pokud je pochopíme opět jako obecné pravidlo. Ano, právě pokání je z prvních projevů lidské zbožnosti (srv. také NZ – Mk 1, 15; Mt 4, 17; Lk 5, 32). *Pouze* pokání je pro člověka cestou k odpuštění a nápravě – nelze se změnit k lepšímu bez přiznání toho, co bylo nebo je špatně. Je to pokání, co vede člověka k přijetí odpuštění – a tak k objektivně i subjektivně lepší situaci.

Ba dokonce má Sófar pravdu i v nadějném zaslíbení Jobovy budoucnosti – v. 16b-20. Job totiž získá dvojnásobek toho, oč přišel (Jb 42). Bude přímluvcem právě za tyto své tři přátele (Jb 42).

Ale opět je na stole stejný problém – Sófarova „rada“ (srv. Elífaz) se nemůže neminout účinkem, protože pro Joba v jeho diskutované situaci *neplatí*. Job znovu a znovu „vztahuje ruce k Bohu“ – copak si Sófar nevšiml? Ano, nevšiml, neposlouchal, nedával pozor... A přesto radí!

Znovu a znovu si Job přeje „zapomenout na svá trápení“ – právě ve svých přáních alespoň smrti, když už ne rovnou nikdy-nebytí.

Tak Sófar prokazuje, že jeho postoj „z vlastní moudrosti, zkušenosti, šikovnosti“ je v něčem ještě méně funkční než jeho přátel – nedokázal svého přítele Joba ani pořádně poslouchat. Natožpak pochopit. Jak to u egocentrismu takového „zdroje pravdy“ bývá. Sófar tak reprezentuje rady typu „já si myslím,“ „já mám pocit,“ aniž by byl v situaci vzdělaný nebo v ní alespoň dával pozor. Proto také tato jeho řeč nevyžaduje zásadního výkladu – je sama o sobě velmi srozumitelná.

Proto zatím největší shody a nejpřívětivější odpovědi se dočkal Bildad – pochopil, podpořil a odvolával se na moudrost jiných, ne na svou „zkušenost“ nebo chytrost jako Elífaz a Sófar.³

Zajímavost závěru

V závěru své řeči zmíní Sófar zajímavou myšlenku (v. 20): Nadějí svévolníků je *vydechnout duši*, tj. zemřít. Jedním z důvodů, proč řada lidí odmítá biblická náboženství, je právě skutečnost víry v pokračování života po smrti. Tj. že se člověk neschová před svým zlem, neunikne spravedlivému trestu za své zlo – ať už způsobeného vlastní aktivitou nebo pasivitou.

Naděje věčného života, „připojení k lidu“ a další formulace „pomsrtného života“ jsou tak pro řadu lidí něčím nepřípustným. V takovém případě by totiž nebylo důvodu činit zlo, žít egocentricky, sobecky, zneužívat druhé. Naopak by byl zcela zásadní důvod žít jinak. A to takřka bez diskusí – což, paradoxně, lidé činící zlo chápou velmi dobře!

Tedy i v tom má Sófar pravdu: Jedinou subjektivní nadějí zločinících-lidí je právě víra, že vše končí *smrtí*. Že po smrti je nicota, prázdnota. Protože i ta je pro ně, v jejich pohledu, lepší než odpovídající „odměna“ za prožitý život.

³ V této Sófarově řeči je navíc ještě zřejmý neopodstatněný pocit morální nadřazenosti nad Jobem.

Závěr

Ani Sófar se nemýlí ve všem. Podobně jako Bildad vyslovil v dnešní řeči mnoho obecně pravdivého a dobrého. Bohužel však nepřihlédl k situaci, nevztáhl se k Jobovi dostatečně laskavě a milosrdně ani na to, aby ho pořádně poslouchal. Tak se mýlil mnohem víc než Bildad.

Což je opět velmi realistické vyobrazní situace trpícího: Znovu a znovu se objevuje někdo, kdo strašně „chytře“ radí a kritizuje a vypráví své názory a dojmy, ale poslouchat se vůbec neobtěžuje. A tak jsou rady takového někdy sice obecně pravdivé, avšak v dané, konkrétní, specifické a známé situaci obvykle zcela neplatné a „mimo.“

Také proto si Job takové řeči líbit nenechá!

Píseň: S148 – Kdo na kolenou klečí + modlitba Páně
Rozhovor